

Handläggare: Karin Gens
Telefon: 08-508 36 208

Till
Äldrenämnden
den 15 november 2011

Rätten att få åldras tillsammans - en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen

Remissyttrande till kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Eva Frunk Lind
direktör

Chatrin Engbo
avdelningschef

Sammanfattning

Socialdepartementet har i promemorian Ds 2011:33 Rätten att åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen, lämnat förslag till ändring i socialtjänstlagen. Enligt förslaget ska det för den som beviljats boende i särskild boendeform för äldre personer anses ingå i skälig levnadsnivå att kunna fortsätta sammanbo med sin make eller sambo oavsett om personerna har olika omsorgsbehov. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2012. Stockholms stad, kommunstyrelsen, har i remiss från socialdepartementet beretts möjlighet att yttra sig över promemorian. Äldrenämnden har uppmanats att lämna yttrande till kommunstyrelsen senast den 25 november 2011.

Äldreförvaltningen stödjer förslaget om en ändring i socialtjänstlagen rörande makars och sammanboendes rätt att få bo tillsammans i ett särskilt boende för

äldre om båda önskar det, och föreslår att äldrenämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Grundtanken och syftet med förslaget stämmer väl överens med den parboendegaranti som införts i Stockholms stad under 2011. Det är bra att det görs tydligt att det enligt lagstiftarens mening ingår i en skälig levnadsnivå att kunna fortsätta att sammanbo med sin make eller sambo även vid olika omsorgsbehov. Det underlättar också om det finns lagstöd för att kunna erbjuda den möjligheten.

Bakgrund

Stockholms stad, kommunstyrelsen, har i remiss från socialdepartementet beretts möjlighet att yttra sig över promemorian Ds 2011:33 Rätten att åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen. Äldrenämnden har uppmanats att lämna yttrande till kommunstyrelsen senast den 25 november 2011. Även SLK, Stadshus AB, stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Norrmalm och Farsta, samt kommunstyrelsens pensionärsråd har beretts möjlighet att yttra sig.

Ärendet

Socialdepartementet har i promemorian lämnat förslag till ändring i socialtjänstlagen. Enligt förslaget ska det för den som beviljats boende i särskild boendeform för äldre personer anses ingå i skälig levnadsnivå att kunna fortsätta sammanbo med sin make eller sambo oavsett om personerna har olika omsorgsbehov. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2012.

I inledningen refereras till propositionen Värdigt liv i äldreomsorgen och hur viktigt det är för alla människor att få känna mening och sammanhang genom hela livet. Delaktighet, välbefinnande och valfrihet ska enligt regeringen vara ledord i äldrepolitiken. Att känna mening och sammanhang hela livet, ha tillgång till familj och nära vänner, en god hälsa och att känna trygghet i tillvaron kan enligt förarbetena utgöra en allmän beskrivning av välbefinnande.

Vidare sägs i promemorian att regeringen inom ramen för en bredare satsning på anpassade bostäder för äldre vill ge stimulansmedel till kommuner som erbjuder lösningar som gör att äldre par ska kunna fortsätta att bo tillsammans.

Regeringens ställningstagande är att äldre par som delat ett långt liv tillsammans inte ska behöva flytta isär bara för att deras omsorgsbehov skiljer sig åt.

Bakgrunden är att många äldre par har levt ett helt liv tillsammans, delat allt och har planerat att göra det till livets slut. När den ena parten behöver flytta till ett särskilt boende för att få sina omsorgsbehov tillgodosedda förekommer det dock

att kommuner splittrar paret mot deras vilja under deras sista år i livet. Enligt slutrapport från Arbetsgrupp för äldrepolitik är det inte värdigt ett välfärdssamhälle att mot parets vilja skilja dem åt på detta sätt. Det handlar om livskvalitet och trygghet den sista tiden som paret har tillsammans.

I de allmänna utgångspunkterna i promemorian nämns bland annat socialtjänstlagens portalparagraf där de grundläggande värderingarna och de övergripande målen för samhällets socialtjänst anges. Vidare att det redan idag finns reglerat i socialtjänstförordningen att det ska anses vara skälig levnadsnivå att båda bereds plats i samma boende i de fall makar eller sambor båda bedöms ha behov av särskilt boende, om de så önskar. Slutligen konstateras att landets kommuner idag gör olika. Enligt en undersökning, där 213 av landets 290 kommuner svarat på en enkät, erbjuder merparten av kommunerna (118) parboende ”i vissa fall”. 45 kommuner angav att de aldrig erbjöd parboende, och ungefär lika många att de alltid gjorde det. Det framkom också att det råder olika syn på om par kan bo tillsammans i ett äldreboende avsett för personer med demenssjukdom.

Socialdepartementets överväganden och förslag

Sedan den 1 januari 2011 gäller en värdegrund för socialtjänstens omsorg om äldre. Den innebär att åldrandet måste ses som ett naturligt skede av livet och äldreomsorgens uppgift ska vara att stödja äldre till att kunna leva sitt liv utifrån den människa han eller hon är och att få känna sammanhang och mening genom hela livet. Det är idag inte en självklarhet att få flytta ihop tillsammans i ett äldreboende och i stället för välbefinnande kan en sådan påtvingad åtskillnad skapa oro, skuld och otrygghet. Utöver ett utökat utbud av olika boendeformer krävs det därför även en bestämmelse som säkerställer en sådan möjlighet.

Utgångspunkten för prövningen av en skälig levnadsnivå ska alltid vara den person som beviljas insatsen särskilt boende. Att bo tillsammans i ett särskilt boende för äldre måste alltid vara ett frivilligt val. Man måste kunna säga nej, få provbo men också efter en tid kunna ändra sig. Ibland kan det vara lämpligt för äldre par att bo i samma hus men i olika former av boende. Exempelvis kan den ena partnern bo i en bostad för personer med demenssjukdom och den andra i en vanlig bostad i samma fastighet.

I förslaget sägs vad gäller avgift eller hyra i särskild boendeform att om makar eller sambor bor tillsammans i samma bostad i ett sådant boende som avses i 5 kap 5 § socialtjänstlagen, kan villkoren se ut på olika sätt. Den person som inte beviljats insatsen kan antingen bo där som inneboende, och betala en del för detta

till den som hyr bostaden, eller hyra bostaden tillsammans med maken eller sambon. I det senare fallet kan vid så kallat blockavtal båda ha besittningsskydd till lägenheten. Besittningsskydd kan även inträda vid andra former av hyra enligt jordabalkens bestämmelser. Om kommunen inte vill att maken eller sambon ska ha möjlighet att bo kvar när den person som beviljats insatsen avlider kan ett besittningsskydd avtalas bort enligt bestämmelser i 12 kap jordabalken.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för utveckling och utbildning. Kommunstyrelsens pensionärsråd och äldrenämndens handikappråd har tagit del av ärendet 2011-11-08. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet på sammanträde 2011-11-09.

Äldreförvaltningens synpunkter

Äldreförvaltningen stödjer förslaget om en ändring i socialtjänstlagen rörande makars och sammanboendes rätt att få bo tillsammans i ett särskilt boende för äldre om båda önskar det.

Grundtanken och syftet med förslaget stämmer väl överens med den parboendegaranti som införts i Stockholms stad under 2011. Det är bra att det görs tydligt att det enligt lagstiftarens mening ingår i en skäligen levnadsnivå att kunna fortsätta att sammanbo med sin make eller sambo även vid olika omsorgsbehov. Det underlättar också om det finns lagstöd för att kunna erbjuda den möjligheten.

Förvaltningen vill dock lyfta några frågor särskilt;

Det finns enligt förslaget inte någon begränsning när det gäller gruppboende för äldre personer med demenssjukdom, eller olika former av profilboenden för exempelvis äldre med psykiska funktionshinder. Det är viktigt att verksamheten ges möjligheter att ta hänsyn till de faktiska omständigheterna såsom storlek på den aktuella boendegruppen, om det verkligen är lämpligt för en icke demenssjuk person att bo tillsammans med demenssjuka etc. Kanske bör det göras klart att lagens intention ska anses vara uppfylld om kommunen erbjuder separata bostäder men inom samma äldreboende för att ge möjlighet till begränsningar i vissa fall?

Det behöver också göras tydligt hur det förhåller sig med hälso- och sjukvårdsansvaret för den person som utan något beslut om bistånd i form av särskilt boende flyttar med sin make in i ett sådant boende. Erfarenheter säger att det i dessa fall i praktiken kan vara svårt att hänvisa till vårdcentralen vid behov av sjukvård. Även vad gäller avgift för mat för den medflyttande kan det bli svåra

gränsdragningar eftersom avgifter, och möjlighet att få nedsatt avgift, är avhängigt ett biståndsbeslut.

Slutligen är det enligt äldreförvaltningens mening viktigt att det ges tydlig information och vägledning om hur kommunerna kan hantera hyresavtal och avstående av besittningsskydd, samt vad som gäller i olika situationer.